

Περί αξιολόγησης του μαθητή στην τάξη (εισαγωγικά)

Γεώργιος Τσίτας
ΠΜΣ «ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» (ΠΔΑΕ)
Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση

Από την μέτρηση στην αξιολόγηση

Μέτρηση: διαδικασία ποσοτικής σύγκρισης ενός φυσικού μεγέθους με ένα προκαθορισμένο πρότυπο ή μονάδα μέτρησης. Περιλαμβάνει τη χρήση εργαλείων για την εκτίμηση της ποσότητας ενός χαρακτηριστικού (π.χ. μήκος, μάζα, χρόνος) και αποδίδει σε αυτό αριθμητικές τιμές.

Αξιολόγηση: προσπάθεια μέτρησης με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων, λαμβάνοντας υπόψη τα εξής εμπόδια:

Ό,τι αξιολογείται δεν μπορεί πάντοτε να μετρηθεί επακριβώς (άλλο χαρακτηριστικό το ύψος, άλλο οι κλίσεις ή η γνώση...). Συνεπώς, αξιολόγηση είναι πιο σύνθετη διαδικασία και η ασάφεια ορισμού των χαρακτηριστικών ή των επιτευγμάτων μεγάλη).

Τα εργαλεία είναι ανεπαρκή ή όχι τόσο εξελιγμένα.

Συνεπώς, ή θα προσαρμόσουμε τα εργαλεία στους αξιολογούμενους ή τους αξιολογούμενους στα εργαλεία (ψηφιακά και μη).

Ορισμός Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης...

- ◎ «Εκπαιδευτική αξιολόγηση είναι η συστηματική και οργανωμένη διαδικασία όπου οι συντελεστές & τα αποτελέσματα ενός εκπαιδευτικού μηχανισμού εκτιμώνται βάση προκαθορισμένων μέσων, κριτηρίων και σκοπών»

Δημητρόπουλος

Αξιολόγηση σημαίνει να μπορώ να απαντήσω...

- Πού θέλω να πάω;
- Πώς θα πάω;
- Πώς θα ξέρω ότι έφτασα;

Mager (1968)

Σημερινή Θεματική:

Αξιολόγηση, Βαθμολόγηση και Εξεταστικές δοκιμασίες

1. **τρόποι αξιολόγησης** (προφορική αξιολόγηση, εργασίες, εξεταστικές δοκιμασίες)
2. **εργαλεία αξιολόγησης** (ανοιχτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις)
3. **μορφές αξιολόγησης** (αρχική, διαγνωστική, τελική, νόρμας, κριτηρίου, αυθεντική)
4. **βασικά χαρακτηριστικά ορθής αξιολόγησης** (εγκυρότητα, αξιοπιστία, αντικειμενικότητα, πρακτικότητα, διακριτικότητα)

Αξιολόγηση και στόχος

- Εν αρχή ην ο «λόγος» που διδάσκουμε, η γνώση που θέλουμε να μεταδώσουμε, η μάθηση που επιθυμούμε να μεταφέρουμε σε κάποιον άλλο άνθρωπο, με μια λέξη:
 - **στόχος** (πιο εξειδικευμένος και πιο σαφής από τον γενικότερα διατυπωμένο **σκοπό**, αλλά σε συμφωνία με αυτόν).
- Συχνότερη ταξινόμια (γνωστικών στόχων): **Bloom**
- Στην αναθεωρημένη εκδοχή, περιλαμβάνει:
 1. Ανάκληση (μνήμη, κατανόηση)
 2. Εφαρμογή
 3. Λύση προβλήματος (ανάλυση, κρίση, σύνθεση)

Πώς συντάσσουμε πλήρως και ορθά έναν διδακτικό στόχο, ώστε να μπορούμε εκ των υστέρων να τον αξιολογήσουμε;

- Ορθότερη θεωρείται η διατύπωση ενός στόχου που περιλαμβάνει 5 στοιχεία:
 1. Υποκείμενο (ποιος;)
 2. Ενέργεια (ρήμα)
 3. Αποτέλεσμα (τι;)
 4. Συνθήκες (πού, πώς, πότε;)
 5. Βαθμός επίτευξης (πόσο;)

Π.χ. Οι μαθητές να μπορούν με το πέρας της διδασκαλίας να επιλύσουν ορθά προβλήματα που περιλαμβάνουν πολλαπλασιασμό και διαίρεση.

Π.χ. Οι μαθητές να μπορούν με το πέρας της διδασκαλίας να επιλύσουν ορθά προβλήματα που περιλαμβάνουν πολλαπλασιασμό και διαίρεση.

Αξιολόγηση και στόχος (πλήρης ή ελλιπής;)

Παράδειγμα:

...οι μαθητές να μπορούν να αποτιμήσουν τον ρόλο των προσώπων που πρωταγωνίστησαν στους Περσικούς Πολέμους (και όχι απλά να ανακαλέσουν κάποιο πρόσωπο, π.χ. τον Εφιάλτη...)

Θέλουμε ερώτηση **Λύσης Προβλήματος** και όχι **Ανάκλησης**.

Τι κάνουμε;

Παραθέτουμε ένα άλλο γεγονός, συνθήκη ή πηγή, ώστε να το συνδέσουν τα παιδιά.

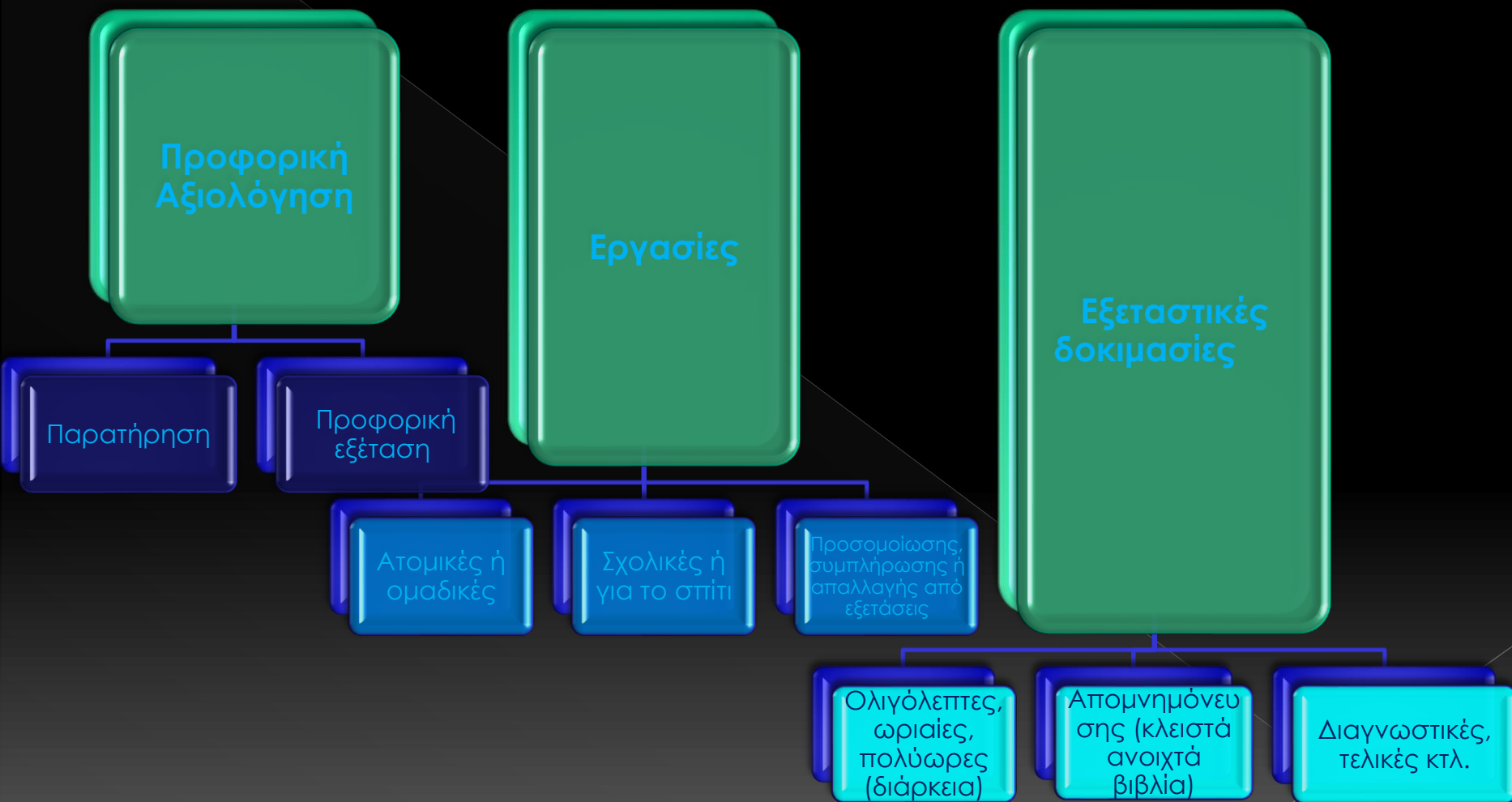
Ένας Στρατηγός προτείνει στους αξιωματικούς τους να κερδίσουν την μάχη με την "τακτική του Εφιάλτη". Τι πρέπει να αναζητήσουν οι αξιωματικοί του;

- α) κατάλληλη τοποθεσία,
- β) κάποιον προδότη,
- γ) χρήση συγκεκριμένων όπλων,
- δ) κυκλωτική παράταξη των στρατευμάτων.

Οι τρόποι με τους οποίους αξιολογούμε
μπορούν να διακριθούν σε:

- α) Προφορική Αξιολόγηση,
- β) Εργασίες,
- γ) Εξεταστικές δοκιμασίες.

Οι τρόποι με τους οποίους αξιολογούμε μπορούν να διακριθούν (ενδεικτικά) σε:

Προφορική Αξιολόγηση:

α) Παρατήρηση

β) Προφορική εξέταση

Προφορική αξιολόγηση:

α) Παρατήρηση

Πρόκειται για την αποτίμηση της γενικής εικόνας ενός μαθητή, όπως αυτή εκφράζεται μέσω της **λεκτικής** και της **μη λεκτικής** επικοινωνίας του με τον διδάσκοντα και τους συμμαθητές του.

Μπορεί να περιλαμβάνει:

1. τη συχνότητα με την οποία ο μαθητής ζητά τον λόγο
2. τη γενικότερη «στάση» του μαθητή απέναντι στο μάθημα,
3. τη βλεμματική επαφή, το βαθμό προσήλωσης

Η **Παρατήρηση** έχει:

ή άτυπο χαρακτήρα (αξιοποίηση μνήμης)

ή πιο τυπικό και πιο οργανωμένο χαρακτήρα, π.χ. χρήση κάποιου είδους «μνημονίου» με λέξεις κλειδιά, σημάδια ή και συνοπτικές σημειώσεις, προκειμένου να καταγραφεί η εικόνα του εκάστοτε μαθητή.

Προφορική αξιολόγηση:

α) Παρατήρηση

Προσοχή στο τι και το πώς καταγράφεται στο μνημόνιο!

Όσο εύκολα μπορεί να μας βοηθήσει, τόσο ανεπανόρθωτα μπορεί να μας εκθέσει...

1) Παράδειγμα κλείδας παρατήρησης

Κλείδα Παρατήρησης	Ναι	Όχι
Ο/η μαθητής/τρια σηκώνει συχνά το χέρι του.		
Ο/η μαθητής/τρια συνεργάζεται αρμονικά με τα μέλη της ομάδας του.		
Ο/η μαθητής/τρια κρατά σημειώσεις την ώρα του μαθήματος.		
Άλλο		

2) **Σύντομη έκθεση** Η μαθήτρια Χ δείχνει αφηρημένη. Ζωγραφίζει σχέδια στο πρόχειρό της. Δεν σηκώνει χέρι, ούτε αναλαμβάνει πρωτοβουλίες. Παρόλα αυτά είναι εντυπωσιακή η ετοιμότητά της να απαντά και μάλιστα ορθά σε ό,τι ερωτηθεί.

3) Κλίμακα διαβάθμισης

• αριθμητική κλίμακα:

π.χ. διατηρεί βλεμματική επαφή 5 4 3 2 1

• περιγραφική κλίμακα

π.χ. συνεργάζεται αρμονικά με τους/τις συμμαθητές/τριές του

Πολύ συχνά, συχνά, κάποιες φορές, σπάνια, ποτέ

Προφορική αξιολόγηση:

β) Προφορική εξέταση

- με επίσημο χαρακτήρα, που συμπληρώνει ή αντικαθιστά τη γραπτή εξέταση... όταν είναι προσωρινά ή και μόνιμα ανέφικτη ή ανεπαρκής για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων συνήθως χρησιμοποιούνται «οδηγοί» βαθμολόγησης, όπως π.χ. ένα ορθά απαντημένο αντίγραφο της εξέτασης ή ρουμπρίκες.
- με ανεπίσημο χαρακτήρα. Συνήθως εντάσσεται στην καθημερινή αξιολογική πρακτική και πραγματοποιείται σε οποιαδήποτε φάση της μαθησιακής διδασκαλίας.
- διαφορά μεταξύ της παρατήρησης και της προφορικής εξέτασης.

Παρατήρηση: γενική με μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας.

Προφορική εξέταση: ειδική, αφού εστιάζει μόνο σε λίγους μαθητές, και με πολύ ψηλότερο βαθμό βεβαιότητας

- Τρόποι προφορικής εξέτασης:

A) μεταφορά μιας γραπτής εξέτασης στον προφορικό λόγο

B) παιγνιώδεις τρόποι προφορικής εξέτασης.

Εργασία:

δραστηριότητα με σκοπό την **τριβή - ενασχόληση** των αξιολογούμενων με ένα γενικό ή ειδικό φαινόμενο, ζήτημα ή θέμα. Ως επί το πλείστον, η εκάστοτε εργασία είναι **μέσο ανακάλυψης, πρόσκτησης, εμπέδωσης, αφομοίωσης και ελέγχου της γνώσης και όχι αυτοσκοπός.**

α) **ατομικές ή ομαδικές** (πώς βαθμολογούνται οι μαθητές στις ομαδικές εργασίες;)

β) **σχολικές ή για το σπίτι** (πώς ξέρουμε ότι η εργασία ολοκληρώνεται από τους μαθητές;)

γ) **προσομοίωσης, συμπλήρωσης ή απαλλαγής από εξετάσεις.**

Άλλοι τύποι εργασιών:

δ) **τυπικές ή παιγνιώδεις** (σύντομης ή εκτενούς απάντησης, κουίζ, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης, επίλυσης προβλημάτων κτλ),

ε) **κατασκευές ή δημιουργίες** (π.χ. στα μαθήματα της τεχνολογίας ή των εικαστικών),

στ) **σύνθεσης ή και εκτέλεσης έργου** (π.χ. στη θεατρική αγωγή ή τη μουσική)

ζ) **ασκήσεις που δημιουργούνται από τους ίδιους τους μαθητές και ανατίθενται μεταξύ τους** (π.χ. στο πλαίσιο του μαθήματος της πληροφορικής) κτλ.

Εξεταστική δοκιμασία ή αλλιώς “δοκίμιο”:

κάθε **τύπος εξέτασης** που έχει σκοπό **να ελέγξει** τον βαθμό επίτευξης των μαθησιακών στόχων και τα ποσοτικά – ποιοτικά χαρακτηριστικά της γνώσης, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων που αποκτώνται μέσα από τη διδακτική πράξη.

- ◉ Ως προς τη **διάρκεια** και την περιοδικότητα:
 - α) **ολιγόλεπτες δοκιμασίες** (π.χ. τεστ), που συνήθως αντικαθιστούν την προφορική εξέταση,
 - β) **ωριαίες δοκιμασίες** (π.χ. διαγωνίσματα), όπου δίδεται η δυνατότητα για έλεγχο μίας ή, κατόπιν επανάληψης, περισσότερων διδακτικών ενοτήτων, δηλαδή μεγαλύτερου εύρους διδαγμένης ύλης, εστιάζοντας έτσι κυρίως στα βασικά σημεία της,
 - γ) **πολύωρες δοκιμασίες** (π.χ. προαγωγικές, επαναληπτικές, απολυτήριες, Πανελλαδικές εξετάσεις), δηλαδή εξετάσεις άνω της μίας ώρας, όπου επιδιώκεται ο έλεγχος όλης της εκάστοτε εξεταστέας ύλης.
- ◉ Ως προς τον ρόλο της **απομνημόνευσης** στην αξιολόγηση, οι εξεταστικές δοκιμασίες μπορεί να διακριθούν σε **εξετάσεις με ανοιχτά και με κλειστά βιβλία**.

Εξεταστική δοκιμασία και ερώτηση

Η σωστή «ερώτηση» είναι βασικό συστατικό μιας εξεταστικής δοκιμασίας.

1. Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις
2. Κλειστού τύπου ερωτήσεις

Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις (ελεύθερης απάντησης και σύντομης απάντησης)

Ερωτήσεις που η τεκμηριωμένη απάντηση τους δεν περιορίζεται στη διατύπωση μίας αντικειμενικά ορθής πληροφορίας, αλλά σε λιγότερο ή περισσότερο εκτενή ανάλυση – δικαιολόγηση αυτής της πληροφορίας.

⦿ **Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης ή τύπου έκθεσης**

(π.χ. οι ερωτήσεις κρίσεως, οι ερωτήσεις σύνθεσης λόγου, οι ερωτήσεις καταγραφής γεγονότων ή φαινομένων, οι ασκήσεις των φυσικών επιστημών κ.α.)

⦿ **Ερωτήσεις σύντομης απάντησης.** Εδώ εντάσσονται όλες οι ερωτήσεις που αποτελούν μικρογραφία ή συντομότερη εκδοχή των ερωτήσεων ανάπτυξης.

Υπέρ: Λίγες ερωτήσεις, εύκολη σύνθεση από μέρους του αξιολογητή, διαβάθμιση πληρότητας απαντήσεων.

Κατά: χρονοβόρα διόρθωση, έντονος υποκειμενισμός.

Διόρθωση: αντί της γενικής εντύπωσης, προτείνονται προκαθορισμένα κριτήρια, δείγματα, πρότυπο απάντησης, διόρθωση ανά θέμα, ανωνυμία, αναλυτική μέθοδος.

Κλειστού Τύπου ερωτήσεις

- Σωστού – Λάθους ή διαζευκτικές ερωτήσεις (με ή χωρίς διόρθωση του λάθους)
- Ερωτήσεις Πολλαπλών επιλογών (με μία ή περισσότερες σωστές απαντήσεις)
- Ερωτήσεις Συμπλήρωσης κενών ή ερωτήσεις που απαιτούν σχεδόν μονολεκτική απάντηση (με ή χωρίς δοσμένες απαντήσεις)
- Ερωτήσεις Αντιστοίχισης (με ή χωρίς απαντήσεις που περισσεύουν)
- Ερωτήσεις Τοποθέτησης στη σωστή σειρά (π.χ. για ιστορικά γεγονότα)
- Παιγνιώδεις ερωτήσεις (όπως π.χ. Κουίζ)

Κλειστού Τύπου ερωτήσεις

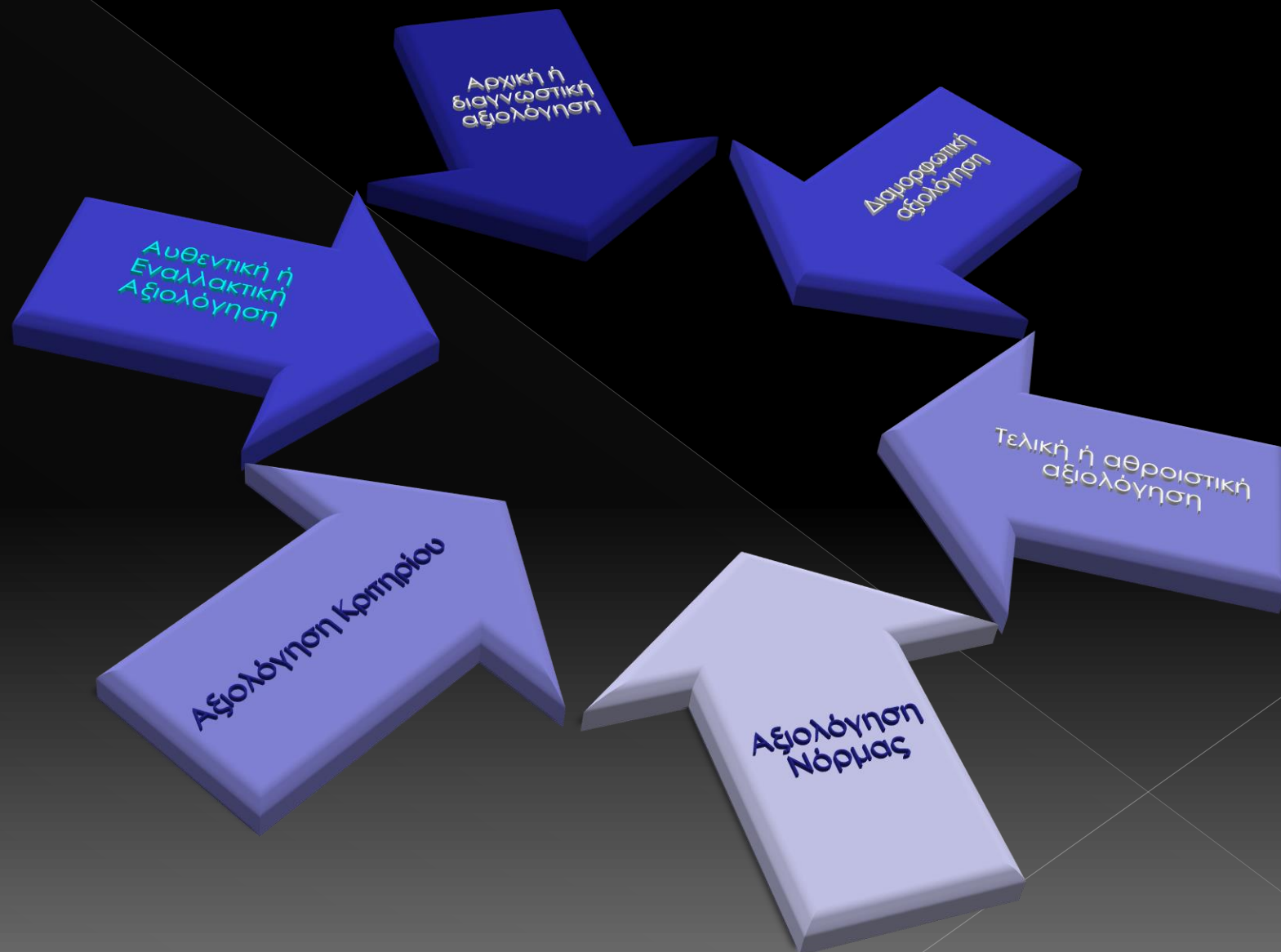
Προσοχή σε:

- Παρεμβολές
- Αρνητικές διατυπώσεις (δεν)
- Μακροσκελείς προτάσεις – περιττά στοιχεία
- Υπαινιγμούς σωστών απαντήσεων
- Ομοιογένεια πιθανών απαντήσεων
- Παγίδες
- Μοτίβα

Υπέρ: εύκολη διόρθωση, μεγάλη ποικιλία, εύρος, αντικειμενικότητα

Κατά: χρονοβόρα σύνταξη, παράγων τύχη, απλή αναγνώριση όχι σύνθεση απάντησης

Μορφές Αξιολόγησης

Μορφές Αξιολόγησης

Αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση:

η έμφαση δίδεται στην προϋπάρχουσα γνώση, ώστε να τεθεί ως σημείο εκκίνησης για να οικοδομηθεί πάνω σε αυτό η νέα γνώση. Η Αρχική αξιολόγηση χρησιμοποιείται συχνά και για την κατάταξη μαθητών π.χ. σε επίπεδα.

Μορφές Αξιολόγησης

Διαμορφωτική αξιολόγηση:

η έμφαση δίδεται στην πορεία της μάθησης, δηλαδή αυτό που ελέγχουμε είναι η επιτυχία ή η αποτυχία της μαθησιακής διαδικασίας.

Μορφές Αξιολόγησης

Τελική ή αθροιστική αξιολόγηση:

η έμφαση δίδεται στο αποτέλεσμα, βαθμός επίτευξης διδακτικών στόχων μίας συγκεκριμένης περιόδου. Έχει συνήθως πιο επίσημο χαρακτήρα.

Μορφές Αξιολόγησης

Αξιολόγηση Νόρμας:

η έμφραση δίδεται στη σύγκριση μεταξύ των αξιολογούμενων, και όχι στην επίδοση καθεαυτήν, όπως π.χ. στις Πανελλαδικές εξετάσεις που λόγω του διαγωνιστικού τους χαρακτήρα, δεν έχει τόση σημασία το αν κάποιος βαθμολογείται με 18, αλλά το πόσοι βαθμολογήθηκαν υψηλότερα ή χαμηλότερα.

Μορφές Αξιολόγησης

Αξιολόγηση Κριτηρίου:

εστιάζει στην κατάκτηση ενός ορίου, ανεξαρτήτως της επίδοσης των άλλων. Όπως συμβαίνει π.χ. στην πιστοποίηση της γνώσης μίας γλώσσας ή στο δίπλωμα οδήγησης, όπου, αν όλοι οι υποψήφιοι πιάσουν το τιθέμενο όριο, θα πιστοποιηθούν όλοι.

Μορφές Αξιολόγησης

Αυθεντική ή Εναλλακτική Αξιολόγηση:

η οποία συδυάζεται με τις νέες διδακτικές προσεγγίσεις και δίνει έμφαση στη σύνδεση με την καθημερινή ζωή.

Βασικά χαρακτηριστικά ορθής αξιολόγησης

Εγκυρότητα

- Αξιολογούμε όντως αυτό που επιθυμούμε ή ισχυριζόμαστε ότι αξιολογούμε;

Αξιοπιστία

- Θα είχαμε τα ίδια αποτελέσματα υπό παρόμοιες συνθήκες;

Αντικειμενικότητα

- Θα είχαμε τα ίδια αποτελέσματα όποιος κι αν αξιολογούσε;

Πρακτικότητα

- Είναι πρακτικά εφικτή και εφαρμόσιμη η αξιολόγησή μας;

Διακριτικότητα

- Μπορούμε μέσω της αξιολόγησής μας να διακρίνουμε ποιος γνωρίζει τι και πόσο καλύτερα το γνωρίζει από τους άλλους;

Αναστοχασμός: έχω κατανοήσει...

Με ποιους τρόπους αξιολογούμε
τους μαθητές μας;
Μήπως μόνο με τα
διαγωνίσματα;

Γνωρίζω ποια είναι τα
βασικά χαρακτηριστικά
της ορθής αξιολόγησης,
ώστε να ελέγχω τα
πεπραγμένα μου;

Έχω εικόνα του ποια είναι
τα βασικά εργαλεία
αξιολόγησης, ώστε να
βελτιώνομαι συνεχώς σε
αυτά;

Γνωρίζω τις μορφές
αξιολόγησης, ώστε να τις
εφαρμόζω ανά περίπτωση;

Βιβλιογραφία (ενδεικτική)

- Δημητρόπουλος, Ε. (2007). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση, η αξιολόγηση της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού έργου, Α' μέρος*, Πέμπτη Έκδοση, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα
- Κασσωτάκης, Μ. (2013). *Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών*, 3^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα
- Κασσωτάκης, Μ. (2010). *Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών*, αναθεωρημένη έκδοση, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα
- Κασσωτάκης, Μ., & Φλουρής, Γ. (2005). *Μάθηση & Διδασκαλία, τόμος Β' Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας*, Αθήνα
- Καψάλης, Α., & Χανιωτάκης, Ν. (2015). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*, β' έκδοση, εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη
- Κωνσταντίνου, Χ. (2007). *Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή ως παιδαγωγική λογική και σχολική πρακτική*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα
- Παπαναστασίου, Κ. (2017). *Μέτρηση και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση*, Λευκωσία
- Παρασκευόπουλος Ι. (1990) *Στατιστική εφαρμοσμένη στις επιστήμες της συμπεριφοράς*, Τόμος Α', Περιγραφική Στατιστική